

CARIT ETLAR FANØ FOLK. SØMANDSFORTÆLLING.

„Der er en Del at bestille endnu ved Fartøjet, det skal jo løbe af Stabelen i Morgen. Jeg var i Dag ved at male den store Plade med Skrift, som skal fæstes agterude over Kabytsvinduerne og bære Skonnertens Navn. Saa sender Sindberg i Aften Bud, at Skibet er døbt om, og at den nye Ejer først vil have Navnet afsløret, naar Fartøjet jumper ned tra Beddingen. Det kniber med at faa Svingene i de mange Bogstaver. Jeg har ingenting at rette mig efter.“

Den gamle Herre smilede: „Lad mig komme op og se paa de Sving i Bogstaverne, masske jeg kan hjælpe lidt paa dem.“

Næste Dag blev det Fes for Fanø. Færgemanden fik travlt med at sejle Folk over fra Esbjerg, som dengang kun bestod af nogle faa Huse. Blandt de indbudte var Præsten, der skulde lyse Velsignelsen over det nye Skib, for at bringe det „Guds Laan“, som de i Jylland kalder „rige-lige Guds Gaver“. Skibsværftet fyldtes efterhaanden med nysgærrige, Mænd, Kvinder og Børn i deres maleriske Nationaldragter. Saa smukt et Fartøj var der endnu aldrig bygget i Nordby. Ved Middagstid kom der et Musikkorps fra Varde: en Violin, en Harmonika, et Horn og en Trompet. Solen skinnede. Det var Flodtid. Havet sendte og beskedent Budskab ind i den smalle Rende efter sit nye Offer. Skonnerten laa færdig. Tømmermændene stod parate til at slaa Stiverne fra, Maagerne fiskede Muslinger lange Stranden. Oppe mellem Klitterne sad de fremmede i smaa Klynger og spiste deres Frokost og sang dertil. Der var Friskhed og Jubel alle Vegne.

Tre Geværskud og Dunden af Stortrommen antydede Festens Begyndelse. Lyden af Tømmermændenes Økselag, der ryddede Pælene, som støttede Skonnertens Skrog, blandede sig med Folkets Hurraraab; der blev givet los for Anker-tougene. Det store Øjeblik var kommen. Skroget begyndte at glide ned, hurtigere og hurtigere. I det samme faldt Sækkelærredet, der skulde det straalende Navneskilt paa Agterenden. Folk stiplede sammen og stirrede forbavset paa de store, forgyldte Bogstaver, der sirlig og tydelig tegnede Navnene: „Mads Knap og Kirstine.“

Den fremmede Herre stod midt paa den aabne Plads ved Siden af Sindberg og gamle Jansen, der holdt begge Hænder i Bukselommerne og stirrede op mod Plakaten med de forgyldte Bogstaver, som straalede i deres fulde Glans, uden derfor at kaste Lys i hans Forstand. En Haand lagde sig paa Jansens Skulder, og den gamle Herre sagde med rolig og bestemt Røst:

„Jeg har hørt sige, at De har lovet Deres Datter til Mads Knap, som staaar derhenne og skjuler sig bag Plankeværket, hvis han kunde møde frem med et Fartøj til at sejle efter Fisk paa norske Kysten. Forholder det sig saa?“

Jansen røkkede, strittede ud med Benene, skottede op til de forgyldte Navne spyttede en Skraa ud og nikkede samtykkende.

„Kom saa herhen, du, Mads, og modtag min Gave,“ raabte den gamle Herre over Pladsen til Mads, der bleg og svingende nærmede sig med Hatten i Haanden, standsede og saa sig om efter en Udvej til Flugt. Den gamle Herre gik ham i Møde, tog hans Haand og sagde med lydelig Røst, som kunde høres af alle: „Husker du, at i Fjor laa et stort Fartøj herudenfor og blev slaaet i Stykker mellem Revne i en forrygende Storm. Ingen turde gaa ud, det var Døden, som truede, medens Folke-ne paa Vraget sendte Nødsud og Klageraab indefter. Saa var der et ungt Menneske, der sprang i en Baad, to Kammerater fulgte med, de roede ud til Vraget.“

Søen havde taget de fleste. Blandt dem, som bleve reddede var min eneste Søn, Ingeniør Nordstrand i Liverpool, hører du, Mads Knap, du reddede hans Liv. Derfor skal du være takket og velsignet.“

Mads stod og holdt Hatten for sit Ansigt, for at ingen skulde se Taarerne, som perlede ned over Kinderne. „Jeg fik det jo godt betalt. Manden sendte mig ti Speciedalere ovre fra København; og saa denne Ring. De skylder mig ingenting — nix!“ sagde han og slog ud med Hatten.

„Jeg er en gammel Mand, som ikke har andet at bestille end at gaa om og lure og forske; jeg kom herover til Fanø for at lære dig at kende, Mads, — og nu kender jeg baade dig og Kirstine. Fartøjet er dit. Her er Papirerne paa det. Tag det i Vor Herres Navn, og skik eder vel, Børnlille.“

Mads og Kirstine laa knælende for den gamle Herres Fødder. Han rakte dem begge sine Hænder, smilede fornøjet, medens Musikken skrattede paa Agterenden over de lueforgyldte Navnetræk, der skinnede i Sollyset.

To Aar senere laa Skonnerten „Kirstine“ for tøjet oppe under Hindø i Lofoten. Skibet havde taget fuld Lading ind af Torsk, for dermed at gaa til Liverpool. Kirstine sejlede i disse Aar med sin Ægtefælle.

Lykken tilsmilede det unge Par, og Mads var under denne Lykkes Paavirkning blevet en stolt Karl, Skipper paa sin egen Skude. Hans forlegne Ordnaed var forsvundet for en sikker, mandig Optraeden, og Kirstines Kærlighed til ham syntes at vokse med Aarene.

Fra Julen samme Aar havde Skonnerton ligget oppe under Hindø, hvis stjele, forrevne Klippopar-tier gør den til den mest iøjnefaldende og mest frygtede blandt Vesteraalens Øgruppe. Mads tog selv ivrig Del i „Storfisket.“ Over 30,000 Fiskere

fra forskellige Lande og Egne havde været samlede deroppe, og var nu i Færd med at bryde op og begive sig hjem. Kirstine boede imidlertid dels om Bord i Skonnerten, dels i Land hos en vesteraalisk Fiskerenke i en Klippeøst, hvis Sider rejste sig lodrette af Havet. Rundt om Indløbet til denne Bugt ligger en Del Smaaøer, Holme og sprængte Kliper kastede omkring i tusinde Brudstykker, hvoraf nogle er skulte under Havfladen og kun betegnes ved det hvislende Skum fra Brændingen, andre derimod knejser stolte og trodsige i Vejret, eller hæle ud over Havet i fantastiske Stillinger, mørkegraa, rynkede Granitblokke, som hverken Skyens Vand eller Vinterens Frost har kunnet glatte. Det synes, som om næste Storm vil styrte disse Klipper i Dybet. Denne Spaadom er Aarhundereder gammel, men Lofotens søbrudne, maleriske, sønderpaltede Fjælde knejser endnu lige uovervundne mod Himlen, dækkede af et safirgrønt Moslag, der i Sollyset skinner i ejendommeligt sydlandsk Farvepragt. I Havblik kulper smaa Søer ind mellem Holmene. Solen spejler sig i det blaa Vand og kaster sit Lys ned paa den favedybe flimrende Klippebund og tørrer den brungrønne Tang, som hænger i Trævler omkring paa Fjældvæggene. Svømmefugle flagrer skrigende i Hundredvis om i Kløfterne, medens Havet, den aldrig overvundne Kæmpe, hviler i Drømme, hør, hvor det drager. Aande og samler Kræfter, for snart at begynde igen at sende Død og Rædsel ind i Skærgaarden.

Det er der, de bor indenfor Klipper og Fjældvægge, disse mørke, alvorlige, vejrslagne Mænd, hvis hele Liv er en Række af Kampe og udvist Heltemod; hver enkelt af deres Bedrifter vilde give Aviserne Stof og Potentaterne Anledning til at skikke Gærmingsmændene Sølvmedail-ler, med Tilladelse til at bære samme i saa og saa mange Tommers farverige Baand, dersom de blot nogen Sinde fik Nys om disse Bedrifter, — ordknappe Kæmper, der fødes, røgter deres Hvær under Kampe og Dødsfæder, som ingen undviend kan gøre sig nogen Forestilling om, og som forsvinder igen ligesom Braadsøerne omkring deres Fødeø, uden at efterlade sig andet Spor end Havets Skum paa Bølgen.

Men hvorfor søge at skildre et Billede, som dog hverken lader sig fængsle ved Ord eller Farver? De ligger nu en Gang der, disse rige, storladne Naturunderværker, solbelyste eller klædte i Skum og Fraade, dermed er alt fortalt.

En Marts morgen gled Skonnerten „Kirstine“ i Magsvejr for fulde, snehvide Sejl ud fra Hindø mod det aabne Hav. Kirstine stød i Forenden og saa allerede i Tankerne sin Fødeøes stille, flade Enge, ingensteds forekom hende skønnere end Hjemmet, deres lille, lave Hus bag Klitstranden ved Nordby.

Solen skinnede, Fischen slog i Havfladen, alt var Lys og Glæde for den unge Skipper og hans Kone.

Men Stilheden rugede paa mørke Tanker. Dybt nede mod Vest, hvor Himlen og Havet mødes, hæver der sig en Sky, der vokser og breder sig, en kold Vind stryger hen over Havfladen, det blaa bliver graat. Bølgen stiger, krummer sin Ryg og sukker som et mødigt Lastdyr, der jages til Arbejde igen, det suser varslende gennem Luften, — det er Uvejret. De hvide Skumpletter bliver hyppigere og rejser deres toppede Hoveder, som om de stirrer hen over Havet efter Bytte. Det lyder som en Torden af Kanonsalver langs Kysten, det er Nordveststormen, klædt i Klamhed og Taage. Himlen mørknes, og Havet stiger.

Inde paa Land er en tavs Skare af Fiskere krøbet i Læ bag en Klippe, hvor et Bundgarn hænger og flagrer mellem nogle graa Pæle. Hvad vil de Mennesker herude i det forrygende Vejr? Deres Redskaber er jo bjærgede, deres Baade vel fortsjede oppe over Havstokken. Hvorfor spejder de vel ud over det oprørte Hav, medens de bøjer Hovederne sammen, for at raabe ind i hverandres Øren?

Langt ude kommer af og til de afklædte Master af et Fartøj til Syne. Det søger med et Pres af nUdersejl at gøre sig fri af Kysten, det har kæmpet saaledes i Timer, men Kampen er frugtesløs, det ved Fiskerne paa Land. Skibet drives bestandig nærmere mod Skærene, det vil sige mod Tilintetgørelsen. Mørke, sønderrevne Skymasser vælter sig hen under Himlen, Skibet derude synes at forsvinde mellem de duvende Søer. Mads Knap staaar til Rors. Sejlene er beslaaede. Der er gjort alt, hvad Menneskemagt kan gøre for at bekæmpe Faren. En Braadsø havde nylig revet et Stykke af Skandseklædningen med sig, en anden Sø brød op over Forstavnen, skyllet hen over Dækket og fejede alt Godset med sig. Mandskabet stod ved Pumperne, nye Styrtninger slog ind over Lønningen med sønderknuende Magt og løb ud igen af Klapperne. Fokkemasten var gaaet over Bord. Alle stirrede med spændt Forventning mod Land, hvor de sorte, takkede Tinder allerede viste sig i truende Nærhed. Pludselig lød et Angstskrig henover Dækket.

„Brænding forude! Brænding paa Bagbords-bov! I Guds Navn, det er forbi!“

Smaa, skarpkantede Skær kom til Syne rundt om Skibet, en skræbende Lyd, Skroget hævedes, standsede, huggede nedefter med et tordende Brag, den tilbageblevne Mast svajede som et Rør, brast. Hyl og Jammerraab, knagende Spanter, Klædningen dreves ud af Sammenstøjningerne, splintredes, og løsevne Stykker hvirvlede om i Skum og Fraade; Skonnerten „Kirstine“ forliser.

Midt i disse Rædsler flød to Skikkelser paa et Stykke af Masten, en bredskuldret Mand, der holdt en bevidstløs Kvinde i sin ene Arm, medens han med den anden klynger sig til den reddende Planke. Det er Mads Knap og Kirstine.

En vild Energi præger hans Træk, medens han med sammenbidte Tænder spejder frem mellem Braadsøerne, der slynger ham frem og tilbage — saa pludselig hæver en Sø ham i Vejret og løber tordnende tilbage, men Mads har faaet et Sekunds Fodfeste, han kaster Kirstine frem for sig som en Byldt Tøj, medens han klemmer sig fast mellem Stenene, et Spring, — han er ude af Søernes Magt, endnu en Anstrængelse, og han synker med Kirstine i Favnen ned paa en Klippe-blok, flere Favne over Havfladen. — Frelst! Frelst!

Kirstines Haar flød opløst ned over hendes Bryst. Hun aabnede Øjnene, udstødte et fortvivlet Skrig og saa sig om. Nogle Skridt fra hende laa Mads Knap paa Knæ med bøjet Hoved og stirrede ned for sig. Hun krøb hen til ham, slyngede om hans Hals og raabte ind i hans Øre: „Mads, Mads! Du maa ikke igen sige nix til Vorherre!“ „Nej,“ afbrød han og knugede hende ind til sig „denne Gang fik jeg jo Lov at beholde dig.“ De knælede begge ved hinandens Side og sendte en jublende Takkebøn højt op, saa højt de kunde. Ja vist, de havde mistet deres Velstandskilde, Skonnerten og dens rige Ladning, men Livet var deres, og de var hinanden inderlig hengivne.

Saa sprang han op, løftede hende højt i sine Arme, vendte sig mod det skummende Hav, der sydede som en kogende Kedel for deres Fødder, rystede sin vældige Næve mod den dundrende Brænding og raabte:

„Nix, du, — ha, nix!“

Naturmennesket bød i overstrømmende Følelse af den vidunderlige Frelse de oprørte Elementer Trods; mægtig i sit Nederlag stod den danske Fisker paa Klippen med sin Kvinde i Favnen, medens Styrtesøerne, klædte i Fraade, søgte at indhente deres Bytte. Han kastede Hovedet tilbage og brølede dem sejrjublende i Møde med sine Lungers fulde Kraft:

„Nix, du! — Ha! Nix!“

Saaledes fandt de norske Fiskere Mads og Kirstine og bragte dem hjem i deres gæstfri Hytte bag Klippemuren.

III.

Mads Knap til Sø.

Paa Hjemrejsen fra Alexandria havde Styrmand Hermansen fra Nordby en Aften om Bord samlet Mandskabet oppe paa Bakken og blev opfordret til at fortælle Historier.

„Det kan ske,“ sagde han, „I kan faa noget at høre, som sandt er, men saa længe jeg taler, holder I eders Mund og tier stille.“

Mandskabet sluttede nærmere sammen, første Styrmand stoppede sin Skæggepippe, to Matroser skar en Cigar midt over, delte ærligt og tog hver sin Halvpart. Hermansen smilede selvbehagelig og begyndte paa Historien.

„Det var iltsoa om Vinteren for et Par Aar siden, at vi kom fra Hull med Kaptajn Bæchwalds Skonnert „Lively,“ og skulde losse Kul i Holbæk. I to Døgn havde vi haft det samme Vejr: en forrygende Storm, for ikke at sige en Orkan, som efterhaanden luskede et Par Streger mere vestpaa; forrevne Skyer og en Taage, saa vi ikke kunde se fra Rathjul til Bov. Dermed fulgte Musikken: Skvalp og Slag, som Lyd af Stortromme eller Kanonskud, en Piben, et Brøl, en Knagen, der endte med Bræksker, stejlede i Vejret, krummende sig som Slinger, der omslynger deres Offer. Af og til knuste de et Stykke af Rælingen og gjorde Kunstner med Matroserne, som blev hivede i Vejret, skønt de havde surret sig fast med en Ende om Livet, for ikke at blive skyllede over Bord. De saa føle ud, disse pyntede Madammar, naar de kom styrtnende frem i deres graablaa Kapper, broderede med hvidt Skum, og stak Halsen ind over Rælingen, eller sjaskede hen over Dækket og knuste og slæbte ud alt, hvad de kunde faa Klo i. Oppe i Rigningen saa det ikke bedre ud. Mærsejlene hang i Pjalter, blæste bort fra Ligeet, og daskede omkring Ræerne, — men derved var der for Øjeblikket intet at gøre.

Efter at denne Kommers som sagt havde vaaret ved i to Døgn, lettede Snestormen saa meget, at vi kunde skimte Horizonen og pejle Hanstholm Blinkfy, hvorefter Kaptajnen med Sikkerhed mente at gaa Skagen ind uden videre Betyrk. Begribeligvis haabede vi det samme men saa paa hveraandre med fordægtige Øjne uden at sige, hvad i tænkte.

Se, Manne, ude i rum Sø betyder en Storm ikke saa stort, man rider den af, som man bedst kan, holder Ørene stive, Øjnene aabne og varskoer for enhver kommende Sejler i Tide. Inde ved Land derimod, med Stenrevler og Grund paa den ene Side, Huller og Skær paa den anden, betyder det noget værre, som I nok faar at vide, naar den Tid kommer.

Vor Kaptajn, den Stakkelt, havde jeg ondt af. Han fik ingen Ro paa sig, medens Orkanen varede, gik ikke til Kabytten men blev ved at balancere frem og tilbage fra Rat til Røstkætting, for at lodde paany og overbevise sig om, at hans Gising slog til. Paa Hovedet havde han en gammel Sydvest bunden sammen under Hagen, omkring Livet et Redningsbælte, som for Resten skjultes af den sammenknappede Oliefrakke. I disse to Døgn havde han nøjsommeligt ernæret sig alene af Grog, hvoraf han dog tilsidst blev en lille Smule ked og ligesom noget vaklende.

Saa kom han hen til Mads Knap og mig, han holder sig fast ved Nathuset og siger:

„Kom og hjælp mig ned, lille Hermansen, jeg

er bleven daarlig og har saadan Værk i min venstre Side, at jeg ikke kan staa ret paa Benene.“

Det sidste var jeg enig med ham i, og tog ham under Armen, for at stive ham lidt op. Først gav han bestemt Ordre paa den Kurs, vi havde afholde, og blev ved at gentage Befalingen, medens jeg balancerede afsted med ham, og fik ham ved fortøjet nede i en Køje, hvor han straks faldt i Søvn, til Trods for den daarlige venstre Side.

Da jeg kom tilbage, blev jeg højst forbavset over at se Mads Knap styre en helt anden Vej, end den Kaptajnen havde givet Ordre til; det forstod jeg ikke og lagde Haanden paa hans Skulder, min Mund til hans Øre, idet jeg udbrød:

„Nu skal jeg sige dig noget, Mads Knap, du tager det ikke ilde op, men vi holder en hel anden Kurs, end den Kaptajnen bestemte.“

Mads saa lidt paa mig, hans Øjenbryn rynkede sig sammen til Uvejr, saa brød han ud, rolig og koldblodig:

„Nu skal jeg sige dig noget, Poul Hermansen, du holder din Mund og finder dig i, hvad du ser. Den Kurs, Kaptajnen gav, vilde have bragt Ulykke og Elendighed over Skib og Mandskab, kort sagt over den hele Greje. Stormen er vest, Strømmen driver os nordpaa, Lodsud viser 9 Favne, Klokkeren er nu seks Morgen, følger vi mit Bestik og ikke Kaptajnen, haaber jeg til Vorherre, at vi inden Aften er velbeholdne Skagen inde.“

Jeg saa vist paa ham, men svarede ikke. I hans faste og bestemte Mine var der noget, som fik mig til at tro paa, hvad han sagde. Vi styrede da videre efter hans Recept, og jeg gav mig til at læse et Stykke Fadervor. — Hvad griner I af! Det er altid godt at have saade en med sig om Bord, i sin Kiste.

Storm og Uvejr varede ved ud paa den næste Morgen. Brand og Brænding overalt. Sejl og Rigning hang og dinglede, som om de skulde blæse ud af Skuden. Længere hen paa Dagen fløvede det af, vi fik Skagens Fyrskib i Sigte og klarede os nok saa net fra Revet, som løber fra Grenen, en halv Mil nordpaa, ud i Havet.

Ja, hvad saa? Næste Eftermiddag laa vi vel fortøjede i Helsingørs Havn og fik en stor Mængde af Byens spadserende til at komme ud paa Havnemolen forat se et stakkels Fartøj, som laa der med knækkede Stænger og sønderrevne Sejl og alt opsaaende fejlet over Bord. Vi lod dem se, hvad de vilde og havde en højst behagelig og vederkvægende Aften i Land, hvorfra ikke en af „Lively“s Besætning kom ædru tilbage til de vaade Køjer.

Vor Kaptajn havde imidlertid forvunden sin Sygdom. Lidt efter Middagstid kom han op paa Dækket, lod Drengen koge Vand til en frisk Grog og gjorde en frygtelig Støj, da han fik Besked om, hvordan Mads Knap havde baaret sig ad ringeagtet den Kurs, han fik at rette sig efter. Af og til blandede han sine Skænd og Spektakler med Forklaring over, hvor syg han endnu var.

„Jeg lider af aromatisk Feber, betroede han mig. „Jeg er ogsaa bange for, at der er gaaet Edder og Forgift i min ene Skank, den er svulmet op, saa tyk som en Komave,“ en forklaring, som blev gentaget, da Mægleren senere kom om Board, og som blev indskrevet i Skibsjournalen.

Da vi nogenledes havde udbedret Skaden, gjorde vi Sejl og gik i Ro og Mag til Holbæk, hvor vi skulde lægge op for Resten af Vinteren.

I Holbæk mødte Kaptajn og Mandskab til Søforklaring. Rederen, Hr. Gylling, kom siden om Bord til os, hilste paa alle og indbød Forsamlingen til et Gilde i det nylig byggede Hotel. Mads Knap alene blev ikke regnet med blandt de indbudne. Hr. Gylling tilkastede ham nogle fæle Øjne, idet han kom om Bord og hilste paa de andre. Vor Kaptajn havde nemlig omtalt Mads i Skibsjournalen som en krakilsk og stridig Person, der ikke vilde lystre den modtagne Befaling.

Hr. Gylling havde læst, hvad der stod skrevet, og fik desuden Kaptajnen mundtlig Forklaring og tillige Historien om det opsvulmede Ben med i Købet.

„Jeg byder ikke Dem til Gildet,“ sagde Hr. Gylling og vendte sig mod Mads Knap. „fordi jeg er utilfreds med Deres Adfærd om Bord.“

Mads Knap stod med sæuket Hoved, saa ned paa Dækket som en Misdæder og svarede ikke. Saa kom Turen til mig at holde Tale. Jeg traadte frem foran de andre, gjorde en dyb Hilsen og sagde:

„Ærbødigst Taksigelse for den rare Aftensmad med Punsch til, som Hr. Rederen har tiltænkt mig og mine Kammerater, men jeg skal rigtignok ikke have noget deraf, siden Mads Knap bliver lukket ude fra Selskabet, hvorvet nan nær vist sig paa den hele Tur som en ærlig og trofast Kammerat om Bord, og dygtig til sin Gærning, det alle de andre her skal bevidne.“

„Ja, det kan vi bevidne,“ raabte hele Forsamlingen. Saa kom den ene frem og saa den anden, enhver gjorde et livagtigt Buk, som de havde set mig gøre og meldte sig derefter ud af Selskabet for i Aften.

Vor rare Konsul Gylling stod der, saa sig om og blev lidt flov, fordi han mærkede, at han havde baaret sig forkert ad, og at hele vort Mandskab var i Lag med at le ad ham.

„Ja, den Sag, som jeg sigter til, skal paa det nøjeste blive undersøgt endnu i Dag, og det skulde gøre mig meget ondt, hvis jeg har taget fejl, og at man ikke var berettiget til, hverken mundtlig eller i Skibsjournalen at ytre Misfornøjelse med Knaps Adfærd om Bord i „Lively.““